

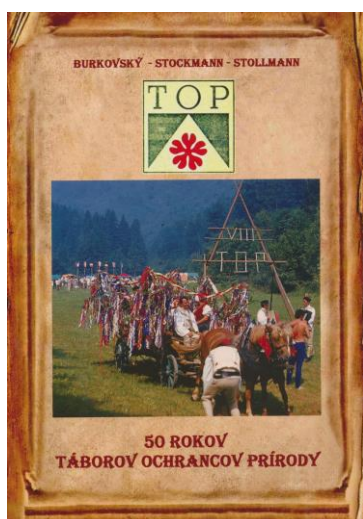
JÚLIUS BURKOVSKÝ, VILIAM STOCKMANN, ANDREJ STOLLMANN: 50 ROKOV TÁBOROV OCHRANCOV PRÍRODY

Vydali: autori vlastným nákladom, Banská Bystrica – Bratislava – Hurbanovo, 2016, 120 s.,
ISBN 978–80–972270–9-8

JÚLIUS BURKOVSKÝ, VILIAM STOCKMANN, ANDREJ STOLLMANN: 50 YEARS OF CAMPS FOR NATURE CONSERVATIONISTS

Peter URBAN

Katedra biológie a ekológie, Fakulta prírodných vied UMB, Tajovského 40, 974 01 Banská Bystrica;
email: Peter.Urban@umb.sk, urbanlutra@gmail.com

Abstract

The book briefly describes 50 years (1965 – 2015) of camps for nature conservationist in Slovakia.

„Malá skupina nadšencov sa rozrástla na stovky záujemcov čakajúcich na nové myšlienky a poznatky. Využili sme túto mimoriadne nezvyklú situáciu?“

D. MAGIC: O TOPoch po TOPoch (úvahy pred briežením), 2016

Nie je mnoho podujatí, ktoré v našich končinách pretrvávajú vyše pol storočia. Navyše pokiaľ ide o akcie zamerané na (v súčasnosti medzi verejnosťou nie práve priaznivo prijímanú a chápanú, no o to viac diskutovanú) ochranu prírody.

„A predsa – v priebehu celého polstoročia, bez jediného výpadku rok čo rok organizovať, neskôr spoluorganizovať nie štátom nadirigovanú, ale rýdzo občiansku akciu venovanú ochrane prírody Slovenska v rôznych geografických a najmä politických podmienkach, bol počin nesporne obdivuhodný. Nehovorím do vetra, ak povedľa rôznych zemepisných rozumie sa podmienok zdôrazníme aj politicko-spoločenské možnosti či zádrhele dejinného kontextu hnutia. Lebo zosnovanie ideového pozadia tradície pravidelne organizovávanej akcie vôbec

nie štátneho, ale ani nie spolitizovaného spoločenského hnutia bolo krajne neobvyklé až výnimočné v dobe bolševickou štátostranou ovládaného „ručného“ dirigizmu spoločenského života, medzi danými rigidnými ideologickými mantinelami“ (algd 2016).

Takto výstižne charakterizoval význam Táborov ochrancov prírody ich dlhoročný skalný účastník, prof. Alexander L. G. Dudich (dúfam, že sa na mňa nenahnevá za to, že som práve verejne dešifroval jeho akronym) vo vydarenej recenzii na publikáciu, stručne približujúcu ich päťdesiatku (algd 2016).

Oblíbené Tábory ochrancov prírody (známe aj pod skratkou TOP-y) boli (a dodnes ostali) pravidelnými akciami iniciovanými a realizovanými dobrovoľne, zdola nahor (*bottom up*) a s nadšením. Ich iniciátorom a zakladateľom je RNDr. Andrej Stollmann s kolegami zo žilinského Zboru ochrany prírody (predchodcu neskoršieho Slovenského zväzu ochrancov prírody, resp. Slovenského zväzu ochrancov prírody a krajiny – SZOPK) – Ivanom Cvachom, Ľubomírom Viliamom Prikrylom a Vendelínom Zelníkom. Cieľom TOP-ov bolo a je každoročné týždňové júlové stretnutie sa ochrancov prírody všetkých vekových kategórií, amatérov i profesionálov, vo voľnej prírode (vždy v inom území Slovenska). Prvý tábor sa uskutočnil v dňoch 18. – 25. júla 1965 v závere Demänovskej doliny a venovaný bol nestorovi slovenských ochrancov prírody Jánovi Volkovi Starohorskému (1880 – 1977). Tábory od počiatkov ponúkali viaceré ochranárske, náučno-výchovné, vedecko-výskumné i kultúrno-spoločenské aktivity, ktoré postupne prerástli do zaujímavého komplexu možností, ponúkajúceho účastníkom (vrátane detí) pestrý výber trávenia času. Navyše sa niesli a nesú v mimoriadne príjemnej a priateľskej atmosfére.

„Už od začiatku TOP-ov sa cieľavedome podchytil odborný vedecko-výskumný potenciál účastníkov so zámerom zdokumentovať prírodné hodnoty a zaujímavosti v regióne konania TOP-u. V sekciách neživej prírody, krajinárstva, botaniky a zoológie bolo inventarizovaných množstvo cenných poznatkov postupne zo všetkých orografických celkov Slovenska, ktoré sa pravidelne publikovali v odbornej tlači a od roku 1977 v samostatných zborníkoch s nadpisom Odborné výsledky TOP. Celoslovenský TOP postupne získaval popularitu a časom sa rozrástol o ďalšie rovnocenné podoby, menovite od roku 1977 o mimoriadne prosperujúci Východoslovenský TOP, od roku 1982 aj o Západoslovenský TOP, ktorý, žiaľ, z organizačných dôvodov neskôr zanikol“ (STOLLMANN 2006).

Od roku 1971 majú TOP-y vlastné farebné logo, znázorňujúce stan a prvosienuku najmenšiu (*Primula minima*). Jeho autorom bol výtvarník Považského múzea v Budatíne Jozef Hallon. Prvý cyklostylovaný bulletin pre účastníkov TOP-u bol vydaný zásluhou

prvého riaditeľa Správy CHKO (súčasného národného parku) Malá Fatra RNDr. Pavla Janáčika na 8. TOP-e vo Veľkej Lučivnej roku 1972. Vydávanie samostatných zborníkov odborných výsledkov z TOP-ov sa začalo zásluhou RNDr. Juraja Galvána, ktorý za technickej pomoci Ing. Alexandry Šimurkovej editoval prvý samostatný zborník z 13. TOP-u vo Vychylovke, ktorý sa konal roku 1977 (GALVÁNEK 1978).

Prvých päťdesiatceloslovenských táborov približuje rozsahom neveľká, no obsahovo mimoriadne cenná knižka „50 rokov Táborov ochrancov prírody“ s podtitulom „od ich vzniku v Demänovskej doline (1965) až po polstoročie v Závažnej Porube (2015)“. Pripravili (zostavili, napísali a pozoruhodnými dokumentačnými, dnes už cennými historickými fotografiami Juraja Galvána, Andreja Stollmanna jr., Viliama Stockmanna, Dobromila Galvána, Zvonimíra Dragouna a Oľgy Removčíkovej doplnili) a zároveň vlastným nákladom (v banskobystričskom vydavateľstve Polygrafia Gutenberg s. r. o.) aj vydali Ing. Július Burkovský, Ing. Viliam Stockmann, CSc. a RNDr. Andrej Stollmann.

O aktivitách prvých dvoch autorov som písal pri recenzii na publikáciu o dejinách ochrany prírody na Slovensku v tomto periodiku (URBAN 2015), preto sa teraz aspoň veľmi stručne pristavím pri poslednom spoluautorovi. Pretože práve Andrej, „*silná osobnosť s romantickou dušou*“ (opäť mi nedá aby som si nepomohol jeho krásnou, stručnou a výstižnou charakteristikou od Alexa) je (okrem množstva iných aktivít) iniciátorom, zakladateľom i motorom TOP-ov, ich bohatého odborného a spoločenského zamerania i propagácie. Predovšetkým muzeológovia, ochrancovia prírody a zoológovia (no nielen oni) ho tiež poznajú ako mimoriadne aktívneho iniciátora a skvelého organizátora mnohých vedeckých výskumov, konferencií a seminárov, ale aj spomienkových podujatí na významné osobnosti. Andrej má okrem iného aj obdivuhodnú schopnosť spájať ľudí, generácie a profesie (čo sa naplno odrazilo aj na TOP-och), a priam ukážkový vzťah k mladším kolegom.

Okrem uvedenej trojice autorov sa na tvorbe textov podieľali tiež Ing. Janka Padyšáková a RNDr. Oľga Removčíková. Celú knižku zostavil, texty, fotografie i obálku graficky upravil Viliam Stockmann.

Kniha na 120 stranách systematicky mapuje všetkých 50 ročníkov táborov. Vzhľadom na obmedzené vlastné (túto skutočnosť osobitne zdôrazňujem) finančné zdroje autorov je každý z nich prezentovaný na samostatnej dvojstránke. Prvá z nich je venovaná stručným informáciám o danom tábore, druhá ich dopĺňa čiernobielymi fotografiami. Okrem toho autori zaradili do knihy tiež niekoľko cenných spomienkových kapitol významných organizátorov a účastníkov

TOP-ov: RNDr. Andreja Stollmanna, Ing. Andreja Fedorka, RNDr. Juraja Galvánka, RNDr. Oľgy Removčíkovej, Dr. Ing. Dezidera Magica a Dr. Christopha Kaatza.

Viac písať je zbytočné. Všetkým záujemcom vrelo odporúčam siahnuť priamo po recenzovanej publikácii, ktorá bola vydaná v náklade 500 kusov.

Ako jeden z mnohých účastníkov TOP-ov sa chcem tiež touto formou veľmi pekne poďakovať autorom milej knižky za to, že sa pustili do jej prípravy a neľahký proces tvorby aj dotiahli do úspešného konca. Navyše tak, ako je to pre nich typické. Skromne, bez zbytočných rečí, okázalých gest a fráz. Preto im naozaj patrí jedno veľké ďakujem!

Napriek tomu si tábory ochrancov prírody celkom určite zaslúžia aj ďalšiu publikáciu, či publikácie. Rozsiahlejšie, s väčším priestorom pre spomienky viacerých účastníkov, fotografie, dokumentujúce ako to vlastne na TOP-och počas päťdesiatich rokov chodilo a čo sa na nich dialo. Pretože bolo toho naozaj hodne. Rovnako obsiahle by určite bolo aj súhrnné zhodnotenie nesporného vedeckého a ochranárskeho prínosu týchto podujatí. Dosiaľ vyšla len bibliografia odborných výsledkov celoslovenských, východoslovenských a západoslovenských Táborov ochrancov prírody od ich vzniku do roku 2000 (STOLLMANN & AMBROS 2003). V danom období bolo v 39 zborníkoch, na zostavovaní ktorých sa podieľalo 40 editorov, publikovaných 697 samostatných príspevkov od 285 domácich a zahraničných autorov (STOLLMANN & AMBROS 2003).

Populárne a obľúbené TOP-y vyorali naozaj poriadne hlbokú brázdú na poli ťažko skúšanej slovenskej prírody a jej ochrany. Navyše, vychovali minimálne dve generácie aktívnych ochrancov prírody. O množstve krásnych chvíľ v prírode, poznatkov, informácií, vzácných stretnutí a priateľstiev ani nepíšem.

Rukavica je teda hodená...

Literatúra

algd 2016: O polstoročí zoológie na Táboroch OP a ešte čosi o šedej literatúre. Bulletin Slovenskej zoologickej spoločnosti 1/2016, 30. jún 2016: 4–10.

GALVÁNEK J. (ed.) 1978: Tábor ochrancov prírody 1977. Prehľad odborných výsledkov. Okresný výbor SZOPK, Prievidza; Kysucké múzeum, Čadca, 65 pp.

MAGIC D. 2016: O TOPoch po TOPoch (úvahy pred brieždením). Pp.: 105–107. In: BURKOVSKÝ J., STOCKMANN & V. STOLLMANN A., 50 rokov Táborov ochrancov prírody. Banská Bystrica – Bratislava – Hurbanovo, 120 pp.

STOLLMANN A. 2006: Tábory ochrancov prírody. Ochrana prírody Slovenska 2: 2–3.

STOLLMANN A. & AMBROS M. 2003: Bibliografia odborných výsledkov celoslovenských, západoslovenských a východoslovenských Táborov ochrancov prírody (TOP) do roku 2000. Ochrana prírody 22: 141–175.

URBAN P. 2015: Viliam Stockmann: Dejiny ochrany prírody na Slovensku. Quaestiones rerum naturalium 2(1): 104–107.

P. S.: Aby som sa k veci nestaval len „akademickým mudrovaním“, pokiaľ sa nájde niekto, ochotný pustiť sa do prípravy takej publikácie, som samozrejme ochotný pomôcť.